

SÉRIE “Psychologie”

[https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-6\(13\)-325-332](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-6(13)-325-332)

Наталія Башкірова

*кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри сімейної медицини,
ФПО «Дніпровський державний медичний університет», м. Дніпро, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-0716-2419>*

Ганна Карлова

*практичний психолог, комунальний дитячий ясла-садочок
комбінованого типу N 237, м. Дніпро, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-4359-3702>*

ДОСЛІДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ САМОЕФЕКТИВНОСТІ ЛІКАРІВ

Анотація. Освіта, для багатьох спеціальностей, особливо для лікарів, має характер безперервного процесу, стає не лише відображенням соціокультурних норм, цінностей особистості, а також відіграє важливу роль у розкритті особистісного потенціалу, формує потребу в ефективному навчанні, самоосвіті, саморозвитку.

Під самоефективністю розуміється відчуття власної компетентності та ефективності а також уміння усвідомлювати свої здібності та відбудовувати поведінку яка відповідала специфічній задачі або ситуації. Люди з високим рівнем самоефективності є більш зацікавленими в освіті та професійних заняттях. Навчання для них стає частиною життя і забезпечує їх основним джерелом особистісного зростання.

В літературі багато науковців вивчали дану проблематику досліджуючи навчальну самоефективність студентів різних спеціальностей, педагогів, дорослих різних спеціальностей, однак, мало робіт є стосовно особливостей у медичних працівників.

Мета статті: Вивчити рівень навчальної самоефективності серед лікарів за фахом «Загальна практика-сімейна медицина».

У дослідженні взяли участь 51 лікар-слухач за фахом «Загальна практика – сімейна медицина», що проходили навчання на циклах тематичного удосконалення. Дослідження особливостей навчальної самоефективності

лікарів проводилось за допомогою опитувальника «Навчальна самоефективність дорослого».

Результати дослідження показали, що більшість лікарів усвідомлюють сенс свого навчання. При оцінці результатів складової «Впевненість у власній навчальній здатності» високий показник не мав жоден лікар. Данні результати свідчать, що більшість лікарів-слухачів не впевненні у власній навчальній здатності, у можливостях підвищення професійної майстерності, що дає можливість проведення психологічних тренінгів на укріплення віри в можливість навчання в будь-якому віці. Оцінка даних шкали «Мотиваційно-цільова спрямованість у навчанні» показала, що більшість лікарів мали адекватну здатність до постановки завдань власного розвитку й наполегливості в їх досягненні. При дослідженні складової «Прогностично-рефлексивна здатність до навчання» було виявлено, що більшість лікарів-слухачів можуть здійснювати прогнозування в навчанні, аналізувати й оцінити внутрішні та зовнішні можливості для успішного досягнення навчальної цілі. Оцінка за шкалою «Персональна відповідальність за навчання та розвиток» показала, що більшість лікарів готові нести відповідальність за результати навчання та особистісний розвиток. Загальний показник навчальної самоефективності, високого рівня мали 18% , середнього рівня 76% та низького рівня 6% лікарів-слухачів.

Висновки: Таким чином отримані результати дозволяють говорити, що більшість лікарів за фахом «загальна практика-сімейна медицина» мають середній рівень загальної самоефективності (76%), відчувають потребу постійно переглядати свою компетентність, спрямовуючи активність на самовдосконалення і саморозвиток, але побоюються оцінок іншими цих змін. Це вказує на значний контингент можливого впливу з метою збільшення кількості лікарів з високим рівнем навчальної самоефективності, що дозволить покращити професійну та особистісну самореалізацію, буде сприяти конкурентоспроможності на сучасному ринку праці.

Ключові слова: самоефективність дорослого, навчання лікарів.

Nataliia Bashkirova

*PhD, Associate Professor, Assistant Professor of Family Medicine FPE
"Dnipro State Medical University", Dnipro, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-0716-2419>*

Ganna Karlova

*Practical psychologist of the municipal nursery-kindergarten of the combined
type N 237, Dnipro, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-4359-3702>*

STUDY OF EDUCATIONAL SELF-EFFICIENCY OF DOCTORS.

Abstract. Education, for many specialties, especially for doctors, is a continuing process. It becomes not only a reflection of socio-cultural norms, personal values, but also plays an important role in unlocking personal potential, creates a need for effective learning, self-education, self-development.

Self-efficacy means a sense of competence and efficiency, as well as the confidence to realize their own abilities and rebuild behavior that corresponds to a specific task or situation. People with a high level of self-efficacy are more interested in education and vocational training. Learning becomes a part of their lives and provides them with a major source of personal growth.

In the literature, many scholars have studied this issue by studying the educational effectiveness of students of different specialties, teachers, adults of different specialties, however, there is little work on the characteristics of health professionals.

Purpose of the article: To study the level of educational self-efficacy among doctors in the specialty "General Practice-Family Medicine". The study was attended by 51 trainee physicians in "General Practice - Family Medicine", who were trained in cycles of thematic improvement. The study of the peculiarities of educational self-efficacy of doctors was conducted using the questionnaire "Educational self-efficacy of adults".

The results of the study showed that most doctors are aware of the meaning of their training. When evaluating the results of the component "Confidence in one's own learning ability", no doctor had a high score. These results show that most students are not confident in their own learning ability, in the ability to improve professional skills, which provides an opportunity to conduct psychological training to strengthen faith in the possibility of learning at any age. Evaluation of the data of the scale "Motivational-targeted orientation in learning" showed that most doctors had an adequate ability to set goals for their own development and perseverance in achieving them. The study of the component "Prognostic-reflexive ability to learn" found that most physicians-students can make predictions in learning, analyze and evaluate internal and external opportunities for successful achievement of the educational goal. Assessment on the scale of personal responsibility for learning and development showed that most doctors are ready to take responsibility for learning outcomes and personal development. The overall rate of learning self-efficacy was high at 18%, mid-level 76% and low-level 6% of trainee physicians.

Conclusions: Thus, the results suggest that most general practitioners in family medicine have an average level of general self-efficacy (76%), feel the need to constantly review their competence, focusing on self-improvement and self-development, but are afraid of other assessments of these changes. This indicates a significant contingent of possible influence in order to increase the number of doctors

with a high level of educational self-efficacy, which will improve professional and personal self-realization, will promote competitiveness in today's labor market.

Keywords: self-efficacy of an adult, training of doctors.

Постановка проблеми. Діяльність лікарів пов'язана з постійним процесом отримання нових знань і професійних компетенцій. В сучасному світі темпи оновлення знань, розповсюдженість інноваційних технологій у всіх сферах життєдіяльності, розширення інформаційного простору вимагають від лікарів уміння швидко та ефективно навчатися, вдосконалювати знання та компетенції, що повинно стимулювати навчальну активність. Освіта, для багатьох спеціальностей, особливо для лікарів, має характер безперервного процесу, стає не лише відображенням соціокультурних норм, цінностей особистості, а також відіграє важливу роль у розкритті особистісного потенціалу, формує потребу в ефективному навчанні, самоосвіті, саморозвитку [1]. Вміння самостійно отримувати знання дозволяє бути більш впевненим у своїх рішеннях та мати більш досконалі компетенції. Тому навчальна самоефективність особистості продовжує бути актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття самоефективність було введено А. Бандурою у 1977 році, як одне з головних понять соціально когнітивної теорії згідно якої психологічне функціонування людини можна описати в термінах безперервної взаємодії трьох груп факторів поведінкових, когнітивних та фактора навколишнього середовища [2]. Під самоефективністю розуміється відчуття власної компетентності та ефективності а також уміння усвідомлювати свої здібності та відбудовувати поведінку яка відповідала специфічній задачі або ситуації. Люди з високим рівнем самоефективності є більш зацікавленими в освіті та професійних заняттях. Навчання для них стає частиною життя і забезпечує їх основним джерелом особистісного зростання [3].

Останні роки навчальну самоефективність в Україні активно вивчає Гальцева Т.О. з колегами. Навчальна самоефективність ними розглядається як конструкт самосвідомості особистості, що характеризує внутрішню готовність індивіда до активних навчальних дій стосовно освоєння нового змісту діяльності або самовдосконалення набутих компетентностей (навчальних, професійних) [1].

В літературі багато науковців вивчали дану проблематику досліджуючи навчальну самоефективність студентів різних спеціальностей, педагогів, дорослих різних спеціальностей, однак, мало робіт є стосовно особливостей у медичних працівників.

Високий рівень навчальної самоефективності зможе допомогти лікарям у професійній та особистісній самореалізації, буде сприяти конкурентоспроможності на сучасному ринку праці.

Дослідники Г. Міллс та Н. Рейсс [4] звертають увагу, що високий рівень самоефективності та навички подолання труднощів допомагають дорослим впоратися з професійним стресом. Вплив стресу на особистість залежить від його інтенсивності, тривалості, кількості стресових факторів, рівня знань щодо поведінки у стресовій ситуації та навичок подолання стресу. На думку науковців, люди з добре розвинутими навичками подолання труднощів, як правило, мають більш високе відчуття самоефективності, ніж ті, які не мають навичок виживання і страждають від негативного впливу стресових ситуацій. Беручи до уваги результати попередніх робіт, в яких нами було показано, що емоційне вигоряння у лікарів починає формуватися на етапі додипломної освіти. Крім того під час практичної професійної діяльності 50,0% лікарів загальної практики-сімейних лікарів мають прояви синдрому емоційного вигоряння в фазі виснаження (16,7%) або його формування (33,3%) [5]. Тому на нашу думку цікавим є дослідити рівень навчальної самоефективності серед лікарів.

Мета статті: Вивчити рівень навчальної самоефективності серед лікарів за фахом «загальна практика-сімейна медицина».

Виклад основного матеріалу. У дослідженні взяли участь 51 лікар-слухач за фахом «Загальна практика – сімейна медицина», що проходили навчання на циклах тематичного удосконалення на кафедрі сімейної медицини ФПО Дніпровського державного медичного університету. Дослідження особливостей навчальної самоефективності лікарів проводилось за допомогою опитувальника «Навчальна самоефективність дорослого» Т.О. Гальцевої [6]. Використання цього методу дозволило вивчити рівень загальної навчальної самоефективності лікарів та її складових: ціннісно-сміслового відношення до навчальної діяльності (освіти), впевненості у власній навчальній здатності, мотиваційно-цільової спрямованості у навчанні, прогностично-рефлексивної здатності до навчання, відповідальності за навчання та саморозвиток. Статистична обробка результатів проводилась з використанням параметричних та непараметричних методів статистики.

Результати дослідження показали, що однакова кількість 24 респонденти мали середній 47% та високий 47% рівень усвідомленості сенсу свого навчання. Це означає, що в більшості лікарів –слухачів, які прийняли участь у дослідженні відсутні упереджені, помилкові судження, негативні стереотипи, що можуть стати психологічним бар'єром у розгортанні процесу навчальної самоефективності.

При оцінці результатів складової «Впевненість у власній навчальній здатності» показники розподілились таким чином, що високий показник не мав жоден лікар-слухач. Середній рівень даної складової мали 33 лікарів (65%) та низький показник виявлено 18 лікарів (35%). Данні результати свідчать, що більшість лікарів-слухачів не впевнені у власній навчальній здатності, у

можливостях підвищення професійної майстерності, що дає можливість проведення психологічних тренінгів на укріплення віри в можливість навчання в будь-якому віці.

Оцінка даних шкали «Мотиваційно-цільова спрямованість у навчанні» показала, що більший відсоток лікарів 59% (30 респондентів) мають середній рівень навчальної самоефективності. Дещо менше (33 лікарів) 35% мали високий рівень. Отримані результати вказують, що більшість лікарів мали адекватну здатність до постановки завдань власного розвитку й наполегливості в їх досягненні та непоганий рівень цілеспрямованості у навчанні та пізнавальної активності.

При дослідженні складової «Прогностично-рефлексивна здатність до навчання» було виявлено, що практично половина 27 лікарів (53%) мають середній та 24 лікарів (47%) високий рівень навчальної рефлексії, що проявляється у вмінні передбачати зміни, які можуть відбутися після навчання, та можливі оцінки іншими цих змін. Отримані результати вказують, що більшість лікарів-слухачів можуть здійснювати прогнозування в навчанні, аналізувати й оцінити внутрішні та зовнішні можливості для успішного досягнення навчальної цілі.

Оцінка за шкалою «Персональна відповідальність за навчання та розвиток», яка дає можливість виявити рівень відповідальності дорослого за результати навчання та розвитку мала схожі результати. Середній рівень навчальної самоефективності мали 24 лікарів (47%) та 27 лікарів (53%) високий рівень.

Структура складових між високим, середнім та низьким рівнем навчальної самоефективності представлена на рисунку 1.

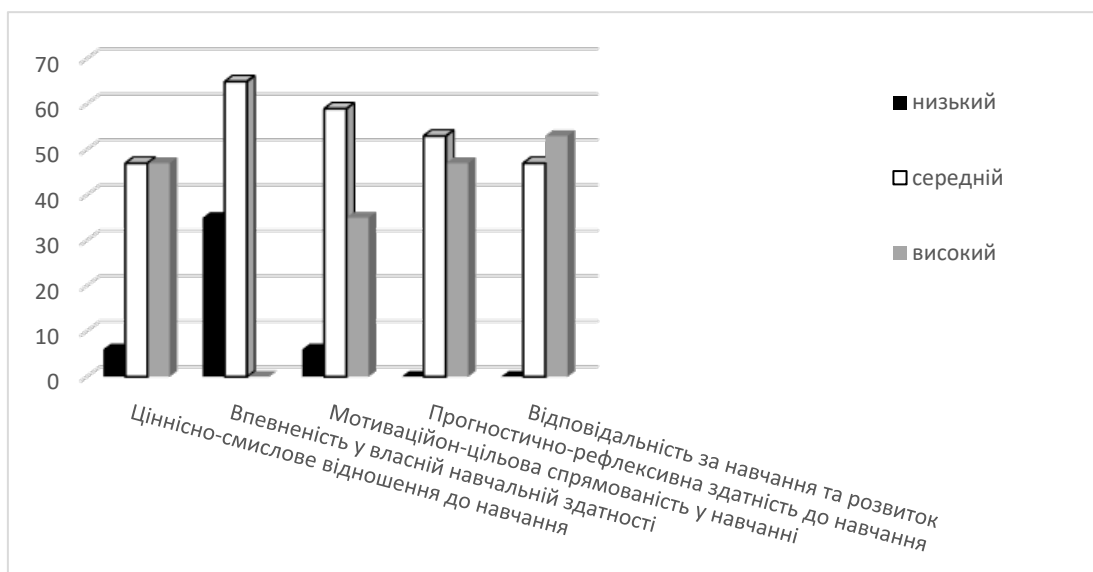
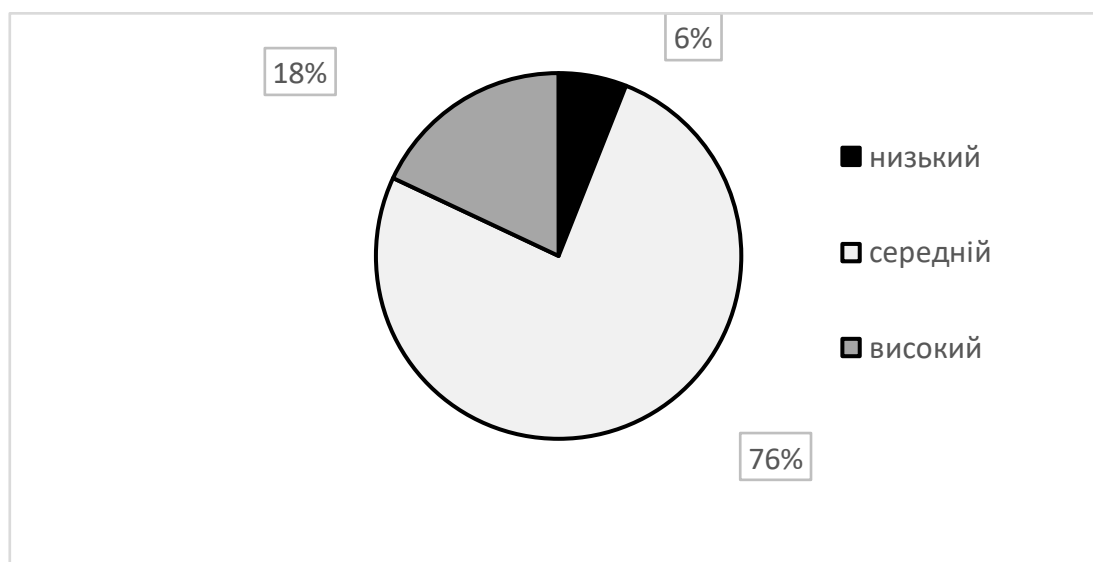

Рис. 1. Структура рівнів навчальної самоефективності за шкалами.

Загалом високий загальний показник навчальної самоефективності, що дозволяє охарактеризувати лікаря як суб'єкта власного розвитку, для якого навчання є життєвою цінністю, впевненого у навчальних здібностях та можливостях підвищувати професійну майстерність, здатного до постановки задач саморозвитку, що вміє проектувати власну освітню траєкторію та самозміни у результаті навчання мали 18% лікарів – слухачів. (Рис.2.)

Показник навчальної самоефективності середнього рівня мали більшість лікарів-слухачів 76%. Такі люди взагалі розуміють значущість навчання для своєї професії, можуть передбачити зміни, які можливо відбудуться після навчання, але побоюються оцінок іншими цих змін, можуть забезпечувати процеси саморегуляції та самоуправління, що впливають на вольові процеси, можуть активуватися у виконанні навчальних дій для досягнення своїх змін.

Позитивним виглядає той факт, що тільки 3 лікарів-слухача (6%) мали низький загальний показник навчальної самоефективності, який характеризує дорослого як суб'єкта, для якого навчання не є життєвою цінністю, він включається у навчальну діяльність під примусом виниклих проблем та має сумніви, упереджені (помилкові) судження щодо доцільності навчання, не впевнений у власній навчальній здатності, має низький рівень навчальної мотивації та рефлексії, не готовий прогнозувати (проектувати) самозміни і нести відповідальність за власний розвиток.

Рис. 2. Розподіл загального показника навчальної ефективності.

Висновки. Таким чином отримані результати дозволяють говорити, що більшість лікарів за фахом «загальна практика-сімейна медицина» мають середній рівень загальної самоефективності (76%), відчують потребу постійно переглядати свою компетентність, спрямовуючи активність на

самовдосконалення і саморозвиток, але побоюються оцінок іншими цих змін. Це вказує на значний контингент можливого впливу з метою збільшення кількості лікарів з високим рівнем навчальної самоефективності, що дозволить покращити професійну та особистісну самореалізацію, буде сприяти конкурентоспроможності на сучасному ринку праці.

Література:

1. Гальцева Т. О. Психологічні особливості навчальної самоефективності суб'єкта навчальної діяльності. // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія психологічна. – 2018. – № 1. – С. 14-124.
2. Бандура А. Теория социального научения / Альберт Бандура : [пер. с англ. Н. Н. Чубарь. – Санкт-Петербург : Евразия, 1977. – 320 с.].
3. Bandura A. Self-efficacy / in V. S. Ramachaudran (Ed.). Encyclopedia of human behavior. New York: Academic Press, 1994. Vol. 4. P. 71–81.
4. Mills H. Self-Efficacy and the Perception of Control in Stress Reduction. Mental Help. / H.Mills, N.Reiss, M.Dombeck. 2008 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.mentalhelp.net/articles>
5. Єхалов Василій, Кравець Ольга, Наталія Башкірова, Гайдук Ольга Синдром емоційного вигорання на етапах навчання у лікарів з фаху «загальна практика-сімейна медицина» // *Věda a perspektivy*. – 2021. – № 1 (1). – С. 186-199. [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2021-1\(1\)-186-199](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2021-1(1)-186-199)
6. Galtseva Tetiana. Розробка та психометрична перевірка опитувальника «Навчальна самоефективність дорослого». // *Psychological prospects journal*. –2018. – № 31. – С. 327-344. <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2018-31-327-344>.

References:

1. Haltseva T. O. (2018) *Psychologichni osoblyvosti navchalnoi samoefektyvnosti subiekta navchalnoi diialnosti*. [Psychological features of educational self-efficacy of the subject of educational activity]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. seriia psykholohichna – Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs. psychological series*, 1, 14-124 [in Ukrainian].
2. Bandura A. *Teoriya social'nogo naucheniya* [Theory of social learning]/ *Al'bert Bandura : [per. s angl. N. N. CHubar']* – *Sankt-Peterburg : Evraziya - St. Petersburg: Eurasia, 1977, 320*. [in Russian].
3. Bandura A. Self-efficacy / in V. S. Ramachaudran (Ed.). Encyclopedia of human behavior. New York: Academic Press, 1994, 4, 71–81. [in English].
4. Mills H. Self-Efficacy and the Perception of Control in Stress Reduction. Mental Help. / H.Mills, N.Reiss, M.Dombeck. 2008, Retrieved from <https://www.mentalhelp.net/articles> [in English].
5. Yekhalov Vasylii, Kravets Olha, Nataliia Bashkirova, Haiduk Olha (2021). *Syndrom emotsiinoho vyhoriannia na etapakh navchannia u likariv z fakhu «zahalna praktyka-simeina medytsyna»*. [Syndrom emotsiinoho vyhoriannia na etapakh navchannia u likariv z fakhu «zahalna praktyka-simeina medytsyna»] *Věda a perspektivy*. 1 (1), 186-199. [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2021-1\(1\)-186-199](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2021-1(1)-186-199). [in Ukrainian].
6. Galtseva Tetiana. (2018). *Rozrobka ta psykhometrychna perevirka opytuvalnyka «Navchalna samoefektyvnist dorosloho»*. [Development and psychometric verification of the questionnaire "Adult learning self-efficacy"]. *Psychological prospects journal*, 31, 327-344. <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2018-31-327-344>. [in Ukrainian].